

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
Факультет сценічного мистецтва
Кафедра майстерності актора

ОСНОВИ СЦЕНІЧНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності Сценічне мистецтво,
ОПП «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно»

Харків, 2026

УДК 792.25(073)

О-75

Друкується за рішенням науково-методичної ради
Харківської державної академії культури
(протокол № 1 від 27.08.2026 р.)

Рецензент:

Набоков Роман Геннадійович,
доцент кафедри режисури ХДАК, кандидат мистецтвознавства, доцент

Укладач:

Мізяк Віталій Дмитрович
доцент, кандидат мистецтвознавства, завідувач кафедри майстерності актора
Харківської державної академії культури

**Основи сценічної імпровізації : програма та навч.-метод.
О-75 матеріали** для здобувачів 2 курсу першого (бакалавр.) ступеня вищої освіти, спец. В6 «Перформативні мистецтва», спеціалізація В6.01 «Сценічне мистецтво», ОП «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Каф. майстерності актора ; [розроб. В. Д. Мізяк]. Харків : ХДАК, 2026. 13 с.

УДК 792.25(073)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ	4
АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	7
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	8
САМОСТІЙНА РОБОТА	9
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	9
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ.....	10
ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	10
ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.	12
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	12

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1	Назва дисципліни	Основи сценічної імпровізації
2	Викладач	Мізяк Віталій Дмитрович
3	Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)	vit.mizyak@gmail.com
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Вибіркова
5	Рік підготовки	2
6	Семестр	3
7	Лекції (год.)	-
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	30
9	Самостійна робота (год.)	60
10	Індивідуальна робота (год.)	-
11	Кількість кредитів	3
12	Загальна кількість годин	90
13	Види поточного контролю	Оцінювання практичних завдань, усне опитування, виконання самостійної роботи (відпрацювання необхідних навичок елементів майстерності актора та режисера в процесі імпровізації).
14	Вид підсумкового контролю	Залік

2. АНОТАЦІЯ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Основи сценічної імпровізації» посилює світоглядну та професійну підготовку бакалаврів ОПП «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» зі спеціальності «Сценічне мистецтво».

2.2. Пререквізити та пост реквізити дисципліни

Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисципліни «Майстерність актора», «Сценічна мова», «Комплексна система пластичного виховання актора».

Набуті знання та вміння можуть бути використані при вивченні дисциплін «Майстерність актора» та при підготовці творчого проєкту.

2.3. Мета вивчення дисципліни – виявити головні принципи акторської та режисерської імпровізації під час творчого процесу, оволодіти імпровізаційними методами роботи актора та режисера.

2.4. Завдання вивчення дисципліни:

- Мати цілісну систему знань з основ імпровізації, що стосуються загальних засад, методології, структури;
- Вміти розкривати особливості роботи актора, режисера під час імпровізації;
- Знати принципи плейбек-театру;
- Вміти імпровізувати на задану тему;
- Вміти творити “тут і зараз”.

2.5. Найменування та опис компетентностей та програмних результатів, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

У студентів мають бути сформовані наступні загальні компетентності:

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність генерувати задум та здійснювати розробку нової художньої ідеї та її втілення у творі сценічного мистецтва.

СК02. Здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення у художніх сценічних образах.

СК05. Здатність до публічної презентації результату своєї творчої (інтелектуальної) діяльності.

СК06. Здатність до оперування специфічною системою виражальних засобів при створенні та виробництві сценічного твору.

СК10. Здатність до критичного аналізу, оцінки та синтезу нових складних ідей у творчо-виробничій сценічній діяльності.

СК11. Здатність до спілкування з широкою професійною та науковою спільнотою та громадськістю з питань сценічного мистецтва та виробництва, до взаємодії із представниками інших творчих професій.

У студентів мають бути сформовані наступні програмні результати:

ПР03. Здійснювати пошук необхідної інформації у професійній літературі, в мережі Інтернет та інших джерелах.

ПР05. Аналізувати проблемні ситуації й приймати обґрунтовані рішення для їх розв'язання.

ПР06. Генерувати та концептуалізувати художню ідею та твір.

ПР07. Обирати, аналізувати та інтерпретувати художній твір для показу (демонстрації), самостійно обирати критерії для його оцінки.

ПР9. Обирати оптимальні художньо-виражальні та технічні засоби відтворення креативного задуму при реалізації сценічного твору (проєкту).

ПР14. Визначати творчі можливості та перспективи особистого розвитку, здійснювати психологічну саморегуляцію.

ПР18. Презентувати результати професійної діяльності та проєктів у сфері сценічного мистецтва, доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, аргументацію та власний досвід.

3. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента; у випадку невиконання всіх зазначених завдань, до екзамену здобувач не допускається; пропущені заняття мають бути відпрацьовані (всі практичні завдання повинні бути виконані).

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки під час усного опитування та списування у ході

контрольних робіт, на іспиті. **Норми академічної етики:** дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; використання гаджетів заохочується лише при дистанційній роботі.

3.3. Програма навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього					
		л	пр	с	інд	с.р.		л	пр	с	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Створення художнього(сценічного) твору в момент його виконання (без попередньої підготовки)	15		5			10	15		1			14
Тема 2. Театрально - естрадна імпровізація.	15		5			10	15		1			14
Тема 3. Імпровізація у плейбек-театрі.	15		5			10	15		2			13
Тема 4. Вправи на розвиток імпровізації.	15		5			10	15		2			13
Тема 5. Імпровізація у публічних виступах (основи ораторської майстерності).	15		5			10	15		2			13
Тема 6. Імпровізаційний метод роботи режисера і актора.	15		5			10	15		2			13
Усього	90		30			60	90		10			80

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Література
1	Створення художнього(сценічного) твору в момент його виконання (без попередньої підготовки) <i>Мета:</i> оволодіти вмінням імпровізувати на задану тему та вміння творити «тут і зараз».	2; 10; 24

	<i>Завдання:</i> 1) Навчитися виконувати короткі сценічні етюди без попередньої підготовки, використовуючи запропоновані ситуації або тему. 2) Відпрацювати навички швидкого реагування, взаємодії з партнером та адаптації до несподіваних обставин.	
2	Театрально - естрадна імпровізація. <i>Мета:</i> ознайомитися з жанровими особливостями театрально-естрадної імпровізації. <i>Завдання:</i> 1) Навчитися виконувати імпровізаційні етюди із комедійними або драматичними елементами, ураховуючи сценічний жанр. 2) Розвинути почуття ритму, комічного ефекту, виразності жестів і міміки.	6; 13
3	Імпровізація у плейбек-театрі. <i>Мета:</i> ознайомитися з принципами плейбек-театру (відтворення історій глядачів у моменті). <i>Завдання:</i> 1) Відпрацювати навички слухання, швидкого створення образів та виразного втілення чужих історій. 2) Вміти виконувати коротку імпровізаційну сцену за історією, запропонованою партнером або глядачем.	7; 10
4	Вправи на розвиток імпровізації. <i>Мета:</i> оволодіти комплексом вправ на розвиток імпровізації. <i>Завдання:</i> 1) Виконати серію імпровізаційних вправ (на швидку реакцію, адаптацію, творчий підхід, співпрацю з партнером). 2) Проаналізувати власну швидкість реакції та здатність підтримувати сценічну правду в моменті.	3; 11; 21
5	Імпровізація у публічних виступах (основи ораторської майстерності). <i>Мета:</i> ознайомитися з принципами імпровізації у виступах перед аудиторією. <i>Завдання:</i> 1) Вміти виконувати короткі імпровізовані виступи на задану тему або за пропозицією групи. 2) Розвивати навички голосового та невербального вираження, ритму та взаємодії з аудиторією.	14; 18
6	Імпровізаційний метод роботи режисера і актора. <i>Мета:</i> ознайомитися з принципами використання імпровізації у режисерському процесі. <i>Завдання:</i> 1) Вміти виконувати спільний етюд із режисером (студент	3; 10

	або викладач у ролі), де образ формується в моменті. 2) Проаналізувати, як взаємодія з режисером впливає на розвиток сценічного образу.	
--	--	--

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Мета практичних завдань – не тільки розвиток майстерності кожного злобучача, а й практичні навички і вміння безпосередньої діяльності актора в театральном закладі.

Вирішити це завдання можливо за допомогою опанування всього курсу даної дисципліни (практична та самостійна робота).

Виконання практичного завдання відбувається в такій послідовності:

- Мати цілісну систему знань з основ імпровізації, що стосуються загальних засад, методології, структури;
- Вміти розкривати особливості роботи актора, режисера під час імпровізації;
- Знати принципи плейбек-театру;
- Вміти імпровізувати на задану тему;
- Вміти творити “тут і зараз”.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми
1	Створити імпровізаційний твір на задану тему.
2	Створити естрадну імпровізацію.
3	Відпрацювати вправи на розвиток імпровізації.
4	Опанувати словесною імпровізацією.
5	Оволодіти основними принципами ораторського мистецтва.
6	Опанувати етюдним методом роботи актора і режисера.

7. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

Робота над практичними завданнями складна та кропітка. Вона потребує постійного тренування і дослідження професійної діяльності актора. Особливу увагу при самостійній роботі студенти повинні приділяти відпрацюванню рекомендацій, порад, виправленню зауважень викладача, засвоєнню пройденого матеріалу на практичних заняттях, а також умінню користуватися

списком рекомендованої літератури в навчальних програмах, а також рекомендаціями викладача, що дає можливість економити час.

Робота з Інтернетом, пошук та відбір матеріалу з використання ресурсів Інтернет прискорює та збільшує обсяг необхідного матеріалу, але разом з цим дає багато допоміжної інформації.

Робота з контрольними питаннями – самоперевірка та об'єктивна оцінка здобувачем своєї підготовки по минулої тематики та визначення готовності до вивчення майбутніх матеріалів.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ

1. Що означає творити “тут і зараз”?
2. Які жанрові особливості театральної-естрадної імпрровізації?
3. Які принципи імпрровізації у виступах перед аудиторією?
4. Які бувають імпрровізаційні методи роботи режисера і актора?
5. Які ви знаєте вправи на розвиток імпрровізації?
6. Імпрровізації у плейбек-театрі.
7. Імпрровізація у публічних виступах.
8. Як взаємодія з режисером впливає на розвиток сценічного образу?

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевірятиметься за допомогою рубіжних етапів контролю у формі усного опитування та практичного виконання тем курсу. Оцінка залежить від якості виконання завдань самостійної роботи студентів.

Завданням оцінювання є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу.

Здобувач повинен вільно орієнтуватися в поняттях дисципліни, а також застосовувати їх практично; знати методiku роботи в сценічних завданнях, вміти професійно аналізувати літературно-художні джерела, знати акторську етику і дотримуватися її; опанувати метод роботи з режисером; ознайомитись з різними мистецьким, технічними і адміністративними цехами театру; виховати у собі здатність виконувати професійно та цілеспрямовано будь-яку сценічну діяльність.

Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль: Оцінювання практичних завдань, усне опитування, виконання самостійної роботи (відпрацювання необхідних навичок елементів майстерності актора та режисера в процесі імпрровізації).

Підсумковий контроль: Залік

Складова завдання	Критерії оцінювання	Бали
Професійність виконання	Акторська виразність: міміка, пластика, голос, емоційна правда; точність виконання завдання; дотримання технічних і жанрових вимог.	0-4
Творчий підхід	Оригінальність ідеї та сценічного рішення; використання власного спостереження та уяви; здатність імпровізувати та пропонувати варіанти.	0-4
Дисциплінованість і підготовка	Уважність до партнерів і завдань; якість підготовки (розуміння матеріалу, відповідність жанру, участь у групових вправах); дотримання часових і організаційних вимог.	0-1
Всього		max 9
Завдання виконано повністю, відповідає темі, має логічну структуру, методично коректне, оформлено охайно		4 бали
Завдання частково виконане або має методичні/структурні недоліки, не всі вимоги дотримано		2 бали
Завдання не виконано або не відповідає темі й вимогам		0 балів
Всього		max 4
Участь у фаховому тренінгу / майстер-класі (з тематики курсу)		до 3 балів
Участь у творчому показі / відкритому уроці		до 1 балу
Сертифікат про проходження онлайн-курсу (не менше 4 год) зі змістом, дотичним до курсу		до 5 балів
Підготовка та участь у фаховій події (фестиваль, круглий стіл, презентація методик)		до 2 балів
Публікація методичних або аналітичних матеріалів у фаховому середовищі (онлайн/офлайн)		до 5 балів
<i>*У межах дисципліни передбачається можливість нарахування додаткових балів за освітню активність здобувача у сфері неформальної освіти, пов'язану з темою курсу. Максимальна кількість балів — 5. Здобувач має надати документальні підтвердження участі (сертифікати, листи участі, фото-, відеофіксацію, звіт, афішу тощо).</i> <i>**Рішення про нарахування балів ухвалює викладач дисципліни з урахуванням достовірності поданих матеріалів та релевантності діяльності до цілей курсу.</i>		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного

			складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№ з/п	Найменування	Номер теми
1	Робочі програми	1-6
2	Силабус	1-6
3	Презентації	1-6
4	Аудиторія (спеціальний зал для занять)	1-6
6	Фізична присутність партнерів (групові заняття)	1-6

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Обов'язкова

1. Антонович Д. Триста років українського театру, 1619-1919.- Львів, 2001
2. Барнич М., Матіїв І., Венгер О. Особливості голосу, інтонації та тону мовлення актора в ролі // Вісник КНУКіМ. 2021. №4(2). С. 199–207.
3. Барнич М.М. Психотехніка актора. Майстер-клас. К. : Вид-во «Пінзель», 2018. 200 с.
4. Борис І.О., Плохотнюк Г. М. Майстерність актора : прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для студ. спец. «Театр. мистец.» / М-во культури і туризму України, Харк. держ. акад. культури, Каф. майстерності актора; [уклад. : І. О. Борис, Г. М. Плохотнюк]. — Х. : ХДАК, 2007. — 40 с.
5. Брокетт О. Г. Історія театру : [посібник]. – Львів : Літопис, 2014
6. Брук Пітер. Жодних секретів. Думки про акторську майстерність і театр / Перекл. з англ. Я. Винницької та О. Матвієнко, післямова Б. Козака. – Львів, 2005.
7. Веселовська Г. І. Сучасне театральне мистецтво : навч. посібник – К.: НАКККіМ, 2014
8. Гротовський Є. Театр. Ритуал. Перфомер. / Є. Гротовський. – Львів: Факел, 1999. – 185 с.
9. Історія українського театру. У 3 т. / Л. Барабан та ін. ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. Київ, 2009. 876 с.
10. Клековкін О. Ю. Містерія у генезі театральних форм і сценічних жанрів : навч. посібник. – К. : КДІТМ ім. І.К. Карпенка-Карого, 2001
11. Корнієнко Н. М. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. Київ : Факт, 1998. 469 с.
12. Красильникова О. В. Історія українського театру ХХ сторіччя : монографія. Київ : Либідь, 1999. 208 с.

13. Курбас Л. Філософія театру / Л. Курбас; упоряд. М. Лабінський; [ред. М. Москаленко]. Київ : Основи, 2001. 917 с.
14. Наконечна О. Детермінанти створення і втілення сценічного образу в театральному мистецтві: монограф. / О. Наконечна. – Одеса: Астропринт, 2006. – 248 с.
15. Паві П. Словник театру. Львів, 2006. - 640 с.
16. уклад. І. О. Борис. Шлях до професії актора театру та кіно (відповідно до вимог ЕCTS): навч.-метод. посіб. з навч. дисципліни "Майстерність актора" для студ. 1-4 курсів спец. "Актор драм. театру та кіно". Х. : ХДАК, 2012

Додаткова

17. Гринишина М. Театральна культура рубежу XIX–XX століть : Реалізм. Дискурс / Ін-т проблем сучас. мистецтва НАМ України. Київ : Фенікс, 2013. 344 с.
18. Єрмакова Н. Березільська культура : історія, досвід / Ін-т екран. мистецтва Нац. акад. мистецтв України. Київ : Фенікс, 2012. 512 с.
19. Коломієць Р. Г. Традиції, канони і новації українського театру. Початок XIX – початок XX ст. / Ростислав Григорович Коломієць; Ін-т проблем сучасн. мист-ва НАМ України. – К.: Інтертехнологія, 2008 – 135 с.
20. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук (Картини світу. Ціннісні орієнтації. Мова. Прогноз). – К. : Факт, 2000. 160 с.
21. Миленька Г. Д. Історія зарубіжного театру (від Античності до Просвітництва: [навч. посібник]. – К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2007
22. Нариси з історії театального мистецтва України XX століття : Акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва. Київ : Інтертехнологія, 2006. 1054 с.
23. Проскуряков В. Архітектура українського театру. Простір і дія. – Львів : Вид-во нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2001
24. Український театр XX століття : антологія вистав / Нац. акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучас. мистецтва ; за заг. ред. М. Гринишиної. Київ : Фенікс, 2012. 963 с.

Інформаційні ресурси

25. Бібліотека Харківської державної академії культури <http://lib-hdak.in.ua/>
26. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека <http://mtlib.org.ua/>
27. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка <https://korolenko.kharkov.com/>

ОСНОВИ СЦЕНІЧНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ

Програма та навчально-методичні матеріали

до курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності В6 «Перформативні мистецтва», спеціалізація В6.01 «Сценічне мистецтво»,
ОП «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно»

Укладач:

Мізяк Віталій Дмитрович

доцент, кандидат мистецтвознавства,
завідувач кафедри майстерності актора ХДАК

Видається в авторській редакції

Адреса видавця:
ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057)731-13-85. e-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education